

ІВАН БАГРЯНИЙ

Паніка на Парнасі
Поезії. Пісні. Казки

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2023

ПЕРШІ ЮНАЦЬКІ ПУБЛІКАЦІЇ, ВАРІАНТИ ВІРШІВ ТА ПЕРЕКЛАДИ

В місто

Тіні сині... Коні ковані...
Сталевая даль. —
Здрастуй, велетень закований
В долинову сталь!

Я звідтіль, де сонце капа з стріх
І золотить дні,
Й мітингують горобці під сміх
В ожередах снів.

Де чорнозем сонно дихає,
День дзеркалить став,
Степ розлігся, ліг і кліпає
І стерню нап'яв.

Я з далеких сел калинових,
З степових ночей,
Йду на прощу до джерел нових,
До нових людей.

Місто кречче, місто кривиться,
Шум антени звів,
На панелі сонце дивиться
З павутини днів.

А нудьга біжить трамваями,
Визира в вікно...
Пацани обдерті зграями
Бережуть кіно.

День об ріг розкроїв щелепи,
Втерся шклом вітрин...
Дереньчить нервовий велетень,
Трусе зойки з стін.

Дим з околиць чорним вороном,
То сталава даль...
На бульвар з кармінним гонором
Напина вуаль.

Став на брук чужим потворищем
Хто прийме поклон?
Чужина минає зборищем,
Наче сизий сон.

Синій вітер ходить павою
По шовках вітрин...
Ясний вітер б'є булавою
В вересневий дзвін.

Синій вечір в дзвоні, в брязканні
Свище на проспект,
В коси ночі переляканій
Заплітає спектр.

В плямах спектра, в сяйві кожен крок.
Йдуть бульвари, йдуть...
Місяць впав в зелений заморок
На трамвайну путь.

Автор світить, автор рявкає,
Роздира панель,
Непривітно в очі ляскає,
Припіра до скель.

Під чавунним литим черепом
Бухне світ землі...
День об ріг розкроїв щелепи...
Губи кров спили.

Голова, як камінь, хилиться...
Миготять стовпи...
На панелі сонце дивиться,
Кличе у степи.

Журнал «Глобус», 1926 р.

Зграї метеликів...

Зграї метеликів білих
Тануть в холодній воді —
То пір'я своє розгубили,
То лебеді.

Високо в далеч безмірну
Білим крилом майорять, —
Десь полетіли у вирій,
Десь — на моря.

Ось і минулося літо...
Поле і ліс, мов чужі, —
В полі берізка роздіта
Снить на межі.

В лісі не чути зозулі.
В лісі не чути пісень...
Марно за скарби минулі
Плачеться день.

День погасає, як свічка.
Крадеться сутінь німа.
З мертвим, напудреним личком
Ось і зима.

Прийде мороз і надіне
Хвилям жупан крижаний, —
З бодем жаліти за літом
Будуть вони.

Поки ж морозом не скуті,
Ловлять сніжинки бліді.

Марять про весни одбуті,
Про лебеді...

Прийдуть ще весни і квіти,
Радощі прийдуть сами...
Будемо знов молодіти —
Сонце і ми.

*Журнал «Червоні квіти»,
2 січня 1928 р.*

Біля Дніпровських порогів (Дніпрельстану)

Перепілка в житі — радість...
В пшеницях волошки — смуток.
Ворон з ріль — печаль.
Гей ти, коню, вибий ритми,
Вибий ритми — кинь утому —
На звороті на крутому
Нам не личить жаль.

Крячка біла п'яним льотом
Білі груди миє в хвилях,
Припадає з плачем, —
Хрипко ние, важко пада,
Накриває білу піну
І кигоче без упину —
Местить і січе.

«Завтра» прийде —
«Завтра» скаже,
Нерозривним путом ляже
На оцей простор.
І одвічний дум володар
Збрую сталеву надіне,
Задріжить слухняно й зміне
Древній семафор.

Як метає піну зараз —
Пожене могутні хвилі
У нові вогні.
У нові казки і славу
Оповіє Україну, —
В сіть артерій. Пульс їх кине
Сміло поклик в дні.

Одцвіла минула слава,
Оджили дідівські думи
Й мрії золоті.
З-за сирен не вчуєш крячки,
З-за огнів не вбачиш бурі
Й краєвид оцей понурий
Не впізнаєш ти.

Слава злиднями підбита,
Луми кров'ю переляті
Підуть на загин.
Покоління — наші внуки
Десь складуть незнану пісню,
Й заспіва могутня дійсність
Вунісон турбін.

Перепілка в житі — радість...
В пшеницях волошки — смуток...
Ворон з ріль — печаль.
Гей ти, коню, вибий ритми,
Вибий ритми, кинь утому, —
На звороті на крутому
Нам не личить жаль.

Нота чернозему
(З блокнота мандрівника)

Од Каспія і до Поділля,
Од вільних таврійських степів,
Вздовж чорноморських берегів
Я був сьогодні на весіллі,
Гей, чув могутній переспів.

Простори нивами вагітні,
Сміється вітер на ланах,
Жаданих в снах,
А у очах
Встає відродження —
Й на злиднях
Могильні плити.

Снують під стріхами пісні,
Надії стерли журу-стуму
І не короблять мозок думи,
На села дихають лани.
З ланів приносе подих буйний
І синій гомін, ось почуй-но,
Принишкни, чуй! —
«Двадцять п'ятий рік...
Ех, держись, біда!
Зароїсь надіями
Селища й оселі.

Ми на грані літ,
На порозі днів
До комун гартованих
Міццю чернозему.
Дурний, дурний Болдвин і Юз,
Дурний Кайо й Пенлеве.

Коли я в зерно уберусь,
Я їм у вічі засміюсь,
Зарегочусь.
Нам їх не треба.

Мозолями плеканий, потом,
Необрахований зайом
Колосся гне, окиньмо оком,
Прохати злото восьмим роком
Ми не підем...»

* * *

Зашаряться порану села,
Загоном вийдуть вітряки
Стрічати ранок, а з степів
Хвилює радість — переспів
Трудових нив.
Й встає веселий
Й поодинокий колектив.

*Газета «Червоний кордон»
(Кам'янець-Подільський),
21 червня 1925 р.*

Раньєро Кальцібіджі*

Я утратив Евридіку,
Згасла зірка золота.
Доля люта і жорстока.
Туга серце огорта.

Евридіко! Евридіко! Прийди!
О відчаю!

Озвися!

Я любий твій, я милий твій єдиний.
Почуй мій крик, —
тебе, тебе зову я.

Я утратив Евридіку,
Згасла зірка золота.
Доля люта і жорстока.
Туга серце огорта.
Евридіко! Евридіко!

Мовчанка смерти.

Все, все даремно. Нема поради. Ні надії!
Я знову сам.

Я утратив Евридіку,
Згасла зірка золота.
Доля люта і жорстока.
Туга серце огорта.
Ах, огорта!
Ах, огорта!

* Арія з опери Крістофа Віллібальда Глюка «Орфей та Евридіка». За свідченням дружини поета, Галини Елеазарівни, І. Багрянний переклав цей текст з російської на її прохання в м. Фюссені 1946 р.

Олександр Пушкін*

Ні, не чаруй забутим, друже!
Не зваблюй ніжністю очей!
Душі зневіреній байдуже
До мрій химерних і речей.

Вже я навек один з журбою.
Не вірю в клятви і любов
І не полину серцем знов
За щастя тінню голубою.

Журби німої не бентеж,
Минулого не згадуй словом.
О, друже вірний, ніжна мова
Не збудить душу й серця теж.

В солодкім сні пливу без муки.
Забудь про все й за все прости!
В душі моїй лиш грім розпуки,
А не любов розбудиш Ти.

* Романс Михайла Глинки на слова Олександра Пушкіна. В чернетці рукою І. Багряного — з його підписом — зазначено: «Перекладено спеціально для Галі Тригуб (дівоче прізвище його дружини), але без означення... Пока. Потім буде видно. 1946 р. Липень, Fussen».

ПОЗА ЗБІРКАМИ

Апель Антона*

Щоби не сміли друзі й я
Чіпати Крутія,
Крутіський друг крутій Панас
Подав у суд на нас.

І от тепера, що робить,
Не знаю, братці, я, —
Чи вести розповідь, а чи
Злякатись крутія.

Чекаю вашого суда.
З пошаною —

Антон Біда.

1955 р.

* Тобто героя поеми «Антон Біда — герой труда».

ЗМІСТ

ПОЕЗІЇ	3
ПЕРШІ ЮНАЦЬКІ ПУБЛІКАЦІЇ, ВАРІАНТИ ВІРШІВ ТА ПЕРЕКЛАДИ	5
В місто	5
Зграї метеликів...	8
Біля Дніпровських порогів (Дніпрельстану)	10
Нота чорнозему (З блокнота мандрівника)	12
Зашаряться порану села,	13
Раньєро Кальцібіджі.	14
Олександр Пушкін.	15
ПОЗА ЗБІРКАМИ	16
Апель Антона.	16
Батіг	17
Батіг (інша редакція)	20
«Блискітки, блискітки — мерехтіння радості...»	24
Богомільні фарисеї.	24
В альбом дорогому «лідірові»	25
Від Макцабівської позиції — До Унрадівської опозиції	26
Від'їжджають мавпи на Одесу	27
Вінок сонетів (памфлет)	30
Вірність поетів	38
Вітер	39
Вічний опозиціонер	40
Герой нашого часу	41
Герой опозиції на державницькій позиції	43
Експромт на Василя Чапленка.	45
Епітафія по Блокові	45

Забіліла наша хата	46
«Залізних імператор строф»	46
Здивування Маяковського	46
«З Парагваю до Одеси...»	47
«Ключем, як журавлі...»	48
Колискова	50
Любі Х.	51
Медитація над обкраденим саркофагом Ярослава Мудрого	52
Миколі Бажанові (памфлет-пародія)	54
«Мужицький» Куклуксклан	56
На Олександра Копиленка	57
На стернях	58
На Тичину	60
На Юрія Шереха (Шевельова)	62
«Над полем ключі журавлині...»	63
Напис на пам'ятникові в 2946	65
Невеличка ріжниця	66
«Ніч ступає по руїнах — Інсбрук облягла...»	67
Ода до Сталіна	68
Паника на Парнасі	71
Паралелі	72
Пісенька Ді-Пі	73
Плач по «неокласиках»	75
Політичний балаган, або ще один комуніст (Матеріал для доносу відомих панів).	76
Попілотрест	77
«Правдороб» Памфлет на Олександра Корнійчука (необроблене, з дорожньої чернетки, 1948 рік).	78
Рубікон для Юрія Косача	82
Сила прокляття	83
Слинянин	84
Слобода	86
Сосни шумлять	89
Союз «хрестоносців»	91
Спростування Маяковського	93
Суперпатріоти	94
У нас не так, як у них!	95
«У весіннім — у синім мареві...»	96

«Ходять тополі-дівчата оазами...»	98
Едитація над спрабами зробити кризу в ВО	100
Чого ридаєш?	101
Катастрофа	102
Я бачив світ....	103
«Як крик з могил Печори...»	104
ІЗ ЗБІРКИ «В ПОТІ ЧОЛА».	105
Вступ	105
Мулярі	107
Бондар	115
Ратай	117
Годинникар	120
Маляр	123
Швачка	125
Полільніці	127
Сандро Боттічеллі	133
Шахтар	135
Тріумф	138
Над храмом	139
Вечори	140
Над пірамідами	143
З кінцевого розділу	146
ІЗ ЗБІРКИ «ДО МЕЖ ЗАКАЗАНИХ»	148
«Перепілка в житті — радість...»	148
В далечінь	150
Чорноземля	152
Вечір зимовий	154
Канів	155
Туман	157
Маяк	158
Жебраки	160
Люблю	162
Дівчині	165
Монголія	168
Над Россю	173
Рибалки	175
Товарищам	176

Вулиця	178
Братові	179
«Газават»	181
ІЗ ЗБІРКИ «ЗОЛОТИЙ БУМЕРАНГ»	184
3 камери смертників	184
3 циклу «АРГОНАВТИ»	189
Вийшли з Рогу Золотого	189
Балада про серце	193
Собачий бенкет	198
Матері	202
Рідна мова	204
3 «МИСЛИВСЬКОЇ СОНАТИ»	205
«Як в гонг вечірній виб'є лунко зорю...»	205
Тінь	207
ПІСНІ	211
Ой над Дніпром, над Дніпром	213
«Вставай, народе...» (Марш трудового народу)	215
Марш «Україна»	217
Гімн республіки	219
Гімн УРСР	221
Марш каторжан	223
За горе народу (Марш полеглих)	225
Марш єдиного народного фронту України	226
Пісня про Юрія Тютюнника	228
Марш молоді	229
Марш української молоді (Марш ОДУМу)	231
Гімн Одумівського руху (Гімн української молоді)	234
Юнацька	236
Вперед, соколи! (Юнацька пісня)	238
КАЗКИ	239
Казка про лелек та Павлика-мандрівника	241
Телефон	252
Колискова	269
Інженер	274
Піонери	275
Експромти	277